

Head tavad mesilaste pidamiseks tiheasustusaladel

Eesti Mesinike Liit

www.mesinikeliit.ee

Eesmärgid ja lähteolukord

Käesolevate heade tavade eesmärgiks on pakkuda nõuandeid neile tiheasustusaladel elavatele inimestele, kes peavad või kelle naabrid peavad mesilasi. Siin toodud nõuanded on mõeldud neile, kel on tekkinud reaalseid probleeme mesitarude läheduses, nt saadakse sageli nõelata või kes soovivad nende teket ennetada. Kui mesilaste pidamisel probleeme esinenud ei ole ning mesila juures ei plaanita ka muutusi, pole arvatavasti tarvilik käesolevas heade tavade dokumendis toodud abinõusid rakendada.

Võimalikud probleemsed olukorrad on mõlema poole hea tahte olemasolul üsna hõlpsasti lahendatavad, kuid lahenduseks on vaja olukorda eelnevalt analüüsida. Lisaks tegelikele meetmetele tuleb osapooltel ka kokku leppida, kelle kuludega meetmeid rakendatakse. See protsess eeldab head tahet ja koostöövalmidust nii mesinikult kui naabrilt.

Iga mesiniku kohustus on reageerida naabrite mõistlikele muredele ja kaebustele ning naabrid omakorda peavad arvestama mesiniku õigusega mesilasi pidada.

Soovituste loomise ajendiks on reaalne vajadus selliste nõuannete järele. Nimelt on mitmed kodanikud pöördunud sarnaste küsimustega Õiguskantsleri poole. Õiguskantsleri ja Eesti Mesinike Liidu ühise arutelu tulemusel jõuti seisukohale, et kõige õigem on taoliste vaidluste lahendamiseks välja töötada head tavad, millest saaks lähtuda võimalike probleemolukordade lahendamisel tiheasustusaladel.

Probleemide kaardistamine

Enne lahenduste väljapakumist tuleks põhjalikult analüüsida probleemi olemust. Järgnevas tabelis tuleks probleemi põhjuste leidmiseks analüüsida vasakpoolses veerus olevaid võimalikke põhjuseid. Paremas veerus on toodud võimalikud lahendusvariandid koos kommentaaridega. Lahendusvariandid ise on põhjalikumalt lahti seletatud järgmises peatükis.

Mida analüüsida	Võimalikud mõjutusviisid probleemi tuvastamise korral
Käiguteede, tänavate ja liiklemisalade paiknemine mesilaspere suhtes • kaugus hoonetest • kaugus käiguteedest • mesilaste lennutee ristumine käiguteega Kui mesitaru lennuava on suunatud käigutee või hoone sissepääsu poole, võiks tõkke puudmisel vahe olla vähemalt 6 meetrit, suure mesila (üle 10 taru) puhul ka 10 meetrit.	Tõkke ehitamine käigutee ja mesitaru vahele Mesilasperede asukoha muutmine krundil

Mida analüüsida	Võimalikud mõjutusviisid probleemi tuvastamise korral
Mesitarude ümbruse arhitektuuriline ja maastikuline korraldus • ilmakaar, kuhu lennuava on suunatud • mesilaste lennusuunad • takistused maastikul (ehitised, puud jm) • korjealade asupaik Mida kauem on mesilasel võimalik tarust väljudes madalal lennata, seda suurem on kokkupõrkeoht inimesega.	Tõkke ehitamine käigutee ja mesitaru vahele Mesilaspere asukoha muutmine krundil Lennusuuna muutmine Kui õueala või käigutee asub mesilastaru ja korjeala vahel, on otstarbekaim arvatavasti tõkke (nt heki) rajamine, et suurendada mesilaste lennukõrgust.
Probleemjuhtumite kaardistamine • kas keegi on saanud nõelata • kui tihti on nõelata saadud • nõelava putuka käitumine • nõelava putuka iseloomustus • intsidendi kaugus mesitarust Tuleb uurida kaebuste põhjendatust, kas tegu oli mesilaste ründega, juhusliku kokkupõrkega, pealeastumisega või põhjustas intsidendi hoopis mõni muu putukas (kimalane, herilane, vapsik). Juhusliku kokkupõrke peamiseks tunnuseks on mesilase äkiline takerdumine juustesse, riietesse vm. Ründe tunnuseks on mesilase eelnev tiirutamine ümber inimese.	Tõkke ehitamine käigutee ja mesitaru vahele Mesilasperede asukoha muutmine krundil Mesilaste tõuomaduste parandamine Selgitustöö, kui on alusta arvata, et naaber ei erista mesilast herilasest, kimalasest või muust putukast. Sageli on probleemiks mesilase segiajamine teiste putukatega. Kui nõelata saadi mesilasele pealeastumise tõttu ja see on korduv probleem, tuleks probleemsel kohal vältida õistaimede (nt ristiku) kasvatamist murus.
Mesiniku käitumine perede läbivaatusel • rohke kaitsevahendite kasutamine • mesilaste rahutus läbivaatuse ajal Mesiniku liigne kaitseriietus (nt kummikinnaste pidev kasutamine suvel) võib vihjata vajadusele kontrollida perede tõuomadusi.	Mesilaste tõuomaduste parandamine Kaitsevahendite kasutamine nektarikorje vaesel ajal, vihmastes-tuulistes ilmaoludes või öisel ajal ei pruugi viidata kehvadele tõuomadustele.
Mesilaste käitumine • kas nõelati ootamatult • kas tiirutati ümber inimese • kas mesilased on inimest jälitanud • intsidendi kaugus tarust Mesilaste pidev agressiivsus, sh jälitamine, võib viidata vajadusele nende tõuomadusi parandada. Äkiline nõelatasaamine on pigem märk käigutee ja mesilaste lennutee ristumisest.	Tõkke ehitamine käigutee ja mesitaru vahele Mesilaste tõuomaduste parandamine
Mesilased korjavad naabri õitelt nektarit.	Selgitustöö teadlikkuse tõstmiseks. Kui mesilase

Mida analüüsida	Võimalikud mõjutusviisid probleemi tuvastamise korral
	nägemine õitel valmistab inimesele meelehärmi, tuleks talle selgitada, et tegemist on igati loomuliku olukorraga, mida pole vaja vältida. Korjel olev mesilane ei ole kunagi agressiivne ega ründa inimest.
Mesilaste ärritus peamiselt perede läbivaatuse ajal.	Kui mesilaste ärritus esineb peamiselt vaid perede läbivaatuse ajal, saab probleemi lahendada naabreid läbivaatusest eelnevalt teavitades. Mesinik peaks probleemide korral valima läbivaatuseks võimalikult hea ilma.
Mootoriga seadmete kasutamine, tugevalt lõhnavate ainete kasutamine	Mootoriga seadmete ja tugeva lõhnaga ainete kasutamine mesilaspere vahetus läheduses (kuni 5 m) võib mesilastes esile kutsuda ohutunde ja ärrituse. Soovitav on nende kasutamise ajal kanda kaitsemaski. Ärrituse tõenäosus on suurem kui ärritaja asub lennuava suunas.

Võimalikud abinõud

- Mesilaste lennutrajektoori muutmine tõkke abil – selline väljund võiks mõistlik olla, kui inimeste käigutee on väga lähedal mesitarudele või kui tuvastatakse, et mesilased lendavad massiliselt madalal kõrgusel üle käigutee. Tõkke (nt heki) rajamine sunnib mesilased kõrgemalt lendama ning see aitab välistada juhuslikku kokkupõrget inimesega. Tõkke kõrgus võiks olla ca 2 m.
- Mesitarude ümberpaigutamine territooriumil – selline väljund võiks samuti kõne alla tulla kui tarud asuvad väga lähedal käiguteele, mänguväljakule vmt ning mesilaspere arv on võrdlemisi suur. Ümberpaigutamisel tuleb arvestada, et mesilaspere vajab oma elutegevuseks soodsaid valgustingimusi ning kaitstust tuule eest, samuti ei sobi mõnedes oludes lennuava paigutamine põhja. Mõnikord võib probleemi lahendada mesilastarude liigutamine mõne meetri võrra või ainult lennusuuna muutmine.
- Mesilaste tõuomaduste parandamine – selline lahendus võiks otstarbekas olla, kui tuvastatakse, et mesilased on tõuomaduste poolest tigidad. Selleks tuleb analüüsida infot mesilaste ja mesiniku käitumise kohta perede läbivaatuse ajal ning informatsiooni probleemsete juhtumite ja nende sageduse kohta. Tavaliselt viitab tigidusele see, kui mesilased tiirutavad ümber inimese ja üritavad rünnata või jälitavad inimest. Kui nõelamine toimub ilma eelneva tiirutamiseta, on suure tõenäosusega tegu juhusliku kokkupõrkega. Ümber inimese tiirutamine on väga tavaline käitumine ka herilasele, vt järgmist punkti.
- Inimeste teadlikkuse tõstmine – tihti ajavad inimesed mesilase segi teiste putukatega (nt herilane, kimalane vm) või tunnevad põhjendamatu hirmu (nt kartes, et lilleõiel olev mesilane neid ründab). Tuleks uurida inimese teadmiste kohta (nt kontrollitakse putuka kirjelduse kaudu, kas inimene oskab väliste tunnuste eristada mesilast ja herilast), samuti probleemintsidentide uurimise kaudu – esitatakse detailseid küsimusi kui inimene on mesilaselt nõelata saanud. Samuti tuleb teadvustada, et meemesilane on Eesti looduses ka vabalt elutsev putukaliik ning kui probleemseid olukordi esineb harva, ei saa seda liigitada mesilaste pidamisest tulenevaks probleemiks.

- Õistaimede (nt valge ristik) väljajätmine murust – on lahenduseks siis, kui nõelatasaamise põhjuseks on mesilasele pealeastumine. Õistaimedest peaks loobuma seal, kus tihti nõelata saadakse. Arvestades mesilaste lennuraadiust (3-5 km), pole mesilaste eemalehoidmiseks abi ühestki teisest meetmest.
- Mesilaste lennusuuna muutmine – võib kasu olla, kui peresid on vähe, uus ilmakaare suund sobiv ja probleemi ulatus väike. Analüüsimiseks tuleks uurida infot ilmakaare, probleemide hulga ja mesitarude paiknemise kohta, küsimused kattuvad suuresti eelmiste punktidega. Efekt seisneb selles, et muutunud lennutrajektoori tõttu ei pruugi mesilased enam otse üle probleemse koha lennata või lendavad kõrgemalt ja kaarega.

Mitmed soovitusel on kohaldatavad samaaegselt, kuid enamasti piisab vaid ühest. Samuti sõltub lahendus kohalikest eripäradest. Näiteks suuremas mesilas võiks käigutee läheduses olla mõistlik tõkke rajamine, väiksemas mesilas piisaks lennusuuna muutmisest või tarude mõningasest liigutamises. Samas kui tuvastatakse, et mesilaspere on loomu poolest tige, võib piisatagi ainult tõuomaduste parandamisest ning muid meetmeid pole tarvidust kasutada. Lisaks eeltoodutele võib võimalusel kasutada tavatumaid meetmeid – näiteks mesilaste paigutamine mõne abihooone katusele (sellega tõstetakse mesilaste lennukõrgust ja kokkupõrkeoht väheneb tunduvalt) vmt.

Kui osapoolte vahel tekib arusaamatusi seoses muutustega elukeskkonnas, tuleks lisaks mesilastega seotud teguritele arvestada ka laiemat konteksti. Näiteks elumaja planeerimisel olemasoleva mesila lähedusse peaks piisavad vahemaad ja meetmed kavandama eelkõige uue elamu omanik. Kui aga mesila rajatakse olemasoleva asustuse juurde, peaks abinõude rakendamise enda peale võtma eelkõige mesinik.

Lisaks mesilasega seotud küsimustele tuleb enne abinõude rakendamist kontrollida ka probleemi ulatust, osapoolte koostöövalmidust ja kaebuste õigsust. Eesti Mesinike Liit on seisukohal, et osapoolte koostöövalmiduse korral on mesilaste pidamisega seotud muredele alati võimalik konstruktiivne lahendus leida. Kui osapooltel jääb midagi selgusetuks või ei suudeta kokku leppida probleemi põhjustes, on alati võimalik konsultatsioonide saamiseks pöörduda Eesti Mesinike Liidu poole.

Head tavad koostas Martin Rebane

Eesti Mesinike Liit 2012

